

สรุป อภิปรายผล และขอเสนอแนะ

ในการศึกษาพัฒนาการหลักสูตรศิลปหัตถกรรม สาขาช่างโลหะรูปพรรณ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรม นครศรีธรรมราช กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ พ.ศ. 2519 ถึง พ.ศ. 2531 นี้ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อวิเคราะห์ความเป็นมาของหลักสูตรศิลปหัตถกรรม สาขาช่างโลหะรูปพรรณ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยศิลปหัตถกรรม นครศรีธรรมราช ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความเป็นมาของหลักสูตรช่างโลหะรูปพรรณ องค์ประกอบของหลักสูตร 4 ด้าน คือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชาและอัตราเวลาเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล การเรียน พร้อมทั้งกล่าวถึงอุปสรรคและปัญหาบางประการในการพัฒนาของหลักสูตรนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ โดยทำการวิเคราะห์เอกสารขั้นต้น และเอกสารชั้นรองที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกทั้งภายในและภายนอก ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อเรื่อง (Contents Analysis) ตามลำดับการพัฒนาของหลักสูตรศิลปหัตถกรรม สาขาช่างโลหะรูปพรรณ เนื้อเรื่องตอนใดไม่ชัดเจนหรือไม่ปรากฏในเอกสาร ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรศิลปหัตถกรรม สาขาช่างโลหะรูปพรรณ โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า (Oral History Method) เพื่อค้นหารายละเอียดมาเสริมในการวิเคราะห์เอกสารใหม่เพื่อความเที่ยงตรง ความต่อเนื่อง และชัดเจนยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยปรากฏว่า การพัฒนาของหลักสูตรศิลปหัตถกรรม สาขาช่างโลหะรูปพรรณ เป็นผลมาจากการ ประกอบอาชีพ เครื่องถมที่มีชื่อเสียงในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีพระรัตนธัชมณี (ม่วง รัตนธัชโช) ผู้อำนวยการมณฑลนครศรีธรรมราช เป็นผู้อุปถัมภ์ จัดตั้งเป็นโรงเรียนช่างถมในวัดท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จุดประสงค์เพื่อสืบทอดอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมประเภทเครื่องถมให้คงอยู่ต่อไป และเพื่อฝึกคนออกไปประกอบอาชีพเครื่องถม ใดย้ายสถานที่เรียนและเปลี่ยนชื่อโรงเรียนหลายครั้งใน พ.ศ. 2463 ได้พัฒนาเปิดสอนเป็นแผนก วิชาช่างถม ประโยคประถมบริบูรณ์หลักสูตร 3 ปี ประโยคประถมวิสามัญการช่าง และหลักสูตร ประโยคมัธยมอาชีวศึกษาตอนต้นตามลำดับ จนกระทั่ง พ.ศ. 2516 ได้ย้ายสถานที่ไปสร้างบริเวณวัดหอไตรย ตำบลนา อำเภอเมือง จังหวัด

นครศรีธรรมราช เปิดสอนหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2520 (แผนกช่างโลหะรูปพรรณ) ต่อมาเมื่อได้ร่างหลักสูตรปี 2519 และเปิดสอนเป็นหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในปีการศึกษา 2520 เป็นต้นมา นับว่าเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีมูลเหตุและปัจจัยมาจากอาชีพ มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และสอดคล้องกับการพัฒนาของกรมอาชีวศึกษา และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ผลการวิเคราะห์หลักสูตรศิลปหัตถกรรม สาขาช่างโลหะรูปพรรณ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ปรากฏว่าองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านมีพัฒนาการที่ต่อเนื่องและเน้นไปในแนวเดียวกัน คือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรในช่วงแรก มุ่งพัฒนาบุคคล และสังคมในวงแคบ และมีแนวโน้มที่กำหนดจุดประสงค์ ที่ชัดเจนยิ่งขึ้นตามลำดับ สิ่งที่สำคัญจากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเน้นการพัฒนาวิชาชีพให้มีประสิทธิภาพทั้งด้านทักษะ และความรู้ในการจัดการวิชาชีพให้ครบวงจร เนื้อหาวิชาเรียนและอัตราเวลาเรียนได้พัฒนาขึ้นจากกลุ่มวิชาศิลปหัตถกรรม โดยเน้นวิชาเครื่องถมเป็นหลัก และได้เพิ่มเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการประกอบอาชีพและการศึกษาต่อตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ โดยจัดกลุ่มวิชาที่ได้นั้นมีความสำคัญในวิชาชีพ และวิชาที่เกี่ยวข้องของรองลงมาตามลำดับ ในด้านกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรนั้น มีการพัฒนาจากการสอนแบบช่างโดยมีวิธีการบอก แนะนำ และทำให้ดูจนพัฒนามาสู่การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด วางแผน และแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีการจัดสิ่งแวดล้อมและมีอุปกรณ์ประกอบตลอดจนจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร รวมทั้งการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น นอกจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นความรู้และทักษะแล้ว หลักสูตรยังได้พัฒนาให้ผู้เรียนหาประสบการณ์จากการออกฝึกงานกับสถานประกอบการ ส่วนการส่งเสริมในระดับชาติ กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้จัดงานศิลปหัตถกรรมและการแข่งขันทักษะวิชาชีพ ประจำปี เพื่อส่งเสริม เผยแพร่วิชาชีพ ที่สอดคล้องกับหลักสูตรการอาชีวศึกษาแต่ละสาขา อันจะส่งผลให้ผู้เรียนรู้จักนำความรู้ความสามารถไปใช้จริง และได้ทราบปัญหาวิธีการปรับปรุงแก้ไขก่อนจะนำไปประกอบอาชีพด้วยตนเอง (กองแผนงาน, กรมอาชีวศึกษา 2530 : 85) สำหรับการประเมินผลการเรียนได้พัฒนาจากการสังเกต และให้ทดลองฝึกหัดทำงานมีทักษะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงต่อมายังคงเน้นวิธีการตัดสินผลงาน วิธีการทำงาน ผู้สอนจะยึดระเบียบการวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตรวิชาชีพที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด แต่มักจะประเมินผลภาคทฤษฎีน้อยกว่าภาคปฏิบัติ โดยจัดประเมินเป็นช่วง ๆ เพื่อจะได้ทราบความรู้

เกี่ยวกับหลักวิชา รวมทั้งการประเมินผลภาคปฏิบัติ โดยเน้นกระบวนการทำงาน และผลงาน
 สำเร็จเป็นคะแนนปฏิบัติงานในระหว่างภาค รวมทั้งการประเมินผล เป็นแบบทดสอบทั้งภาค
 ทฤษฎีและปฏิบัติในปลายภาค ทำเป็นคะแนนมาตรฐาน เพื่อการตัดสินระดับความสามารถของ
 ผู้เรียนต่อไป

จากการวิเคราะห์หลักสูตรศิลปหัตถกรรม สาขาช่างโลหะรูปพรรณ ที่พัฒนาขึ้นในแต่ละ
 ช่วงของระยะเวลา โดยเฉพาะการพัฒนา มา เป็นหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
 เป็นการปรับความมุ่งหมาย โครงสร้าง และกระบวนการบางส่วนเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพ
 การเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่ยังเน้นคุณภาพของวิชาชีพ โดยเพิ่มเนื้อหาวิชาและอัตรา
 เวลาเรียน ตลอดจนกระบวนการเรียนและการประเมินผลที่มีระบบขึ้น นับว่าเป็นหลักสูตร
 วิชาชีพเกี่ยวกับการทำเครื่องถมที่จะคงรักษาคูณค่าศิลปหัตถกรรมแขนงนี้ให้สืบต่อไป และพัฒนา
 เจริญยิ่งขึ้น เพราะเชื่อว่าการทำเครื่องถมที่ดีนั้น จะต้องรวบรวมเอาศิลปะไว้แทบทั้งหมด
 คือ ช่างปั้น เป็นการทำโลหะให้มีรูปร่างต่าง ๆ (การขึ้นรูป) โดยการเคาะด้วยฆ้อง ช่างเขียน
 เป็นการสลักและชุบใหม่ความงามตามรูปร่างที่ต้องการบนวัสดุที่แข็ง ทั้งต้องผ่านกระบวนการ
 ออกแบบและตกแต่งด้วยการลงสีคือยาดมให้เป็นผลงานที่สมบูรณ์ และต้องรักษาคูณค่าทาง
 ศิลปไทย แสดงถึงจิตใจและความอุตสาหะพยายามของคนไทย สิ่งเหล่านี้หลักสูตรได้บรรจุวิชา
 จิตรกรรมไทย ประติมากรรม การแกะสลักหิน และวิชาเครื่องถมรวมไว้ครบถ้วน เท่ากับ เน้น
 คุณค่าความงามไว้ทุกขั้นตอนของการทำเครื่องถม เช่นเดียวกับการรักษาคูณค่าของรูปพรรณ
 ที่สูงราคา คือ เงินและทองใหญ่คงสภาพอยู่อย่างเด่นชัด โดยเลือกแสดงความงามและ
 ประโยชน์ใช้สอย ตามที่ช่างกำหนดไว้ ถือว่าหลักสูตรศิลปหัตถกรรม สาขาช่างโลหะรูปพรรณ
 ได้สืบทอดลักษณะการทำเครื่องถม และเอกลักษณ์ของคนไทยมาแต่โบราณได้อย่างแท้จริง

อภิปรายผล

การพัฒนาหลักสูตรศิลปหัตถกรรม สาขาช่างโลหะรูปพรรณ ระดับประกาศนียบัตร
 วิชาชีพชั้นสูง ถึงแม้จะพัฒนามาจากวิชาชีพการทำเครื่องถม และได้ปรับปรุงมาเป็นหลักสูตร
 วิชาชีพตั้งแต่ระดับต้นจนถึงระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ผลปรากฏว่าจุดประสงค์สำคัญ
 ที่คงเน้นต่อมาคือ เพื่อสงวนรักษาศิลปหัตถกรรมงานช่างถมไว้ โดยให้ผู้เรียนนำไปประกอบ
 อาชีพได้เป็นสิ่งสำคัญ จุดประสงค์จึงมุ่งพัฒนาตัวผู้เรียนในด้านทักษะ ความสำคัญด้านอื่นจึงมีน้อย

มากและเมื่อสังคมเปลี่ยนไป จุดมุ่งหมายของหลักสูตรจึงได้เพิ่มความสำคัญเน้นด้านสังคมมากขึ้น ซึ่งถือว่านอกจากจะนำทักษะไปใช้ประกอบอาชีพแล้ว ผลรวมด้านความสามารถทางศิลปะจะนำไปพัฒนาพฤติกรรมอื่นในการสร้างสรรค์กับชีวิตจริงได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ วิรุณ ตั้งเจริญ (2527 : บทคัดย่อ) ที่พบว่ากิจกรรมทางศิลปะสามารถฝึกปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาตนเองและสังคมต่อไปได้ และจุดมุ่งหมายเหล่านี้สามารถพัฒนาควบคู่ไปกับแผนพัฒนาการศึกษา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติด้วย แนวโน้มของจุดมุ่งหมายหลักสูตรจะต้องมีความสัมพันธ์กับระบบอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ อาจทำให้คุณค่าทางศิลปะของงานลดน้อยลง เนื่องจากการใช้เครื่องจักรเข้าช่วยมากขึ้น เพื่อผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด แต่ควรรักษาความสำคัญด้านศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์และมีมือนั่นประดิษฐ์ที่แฝงอยู่ในผลงานให้คงอยู่ต่อไป ซึ่งมีความสอดคล้องกับการวิจัย เครื่องจักรสานในประเทศไทยของ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2524 : บทคัดย่อ)

ในด้านเนื้อหาสาระและอัตราเวลาเรียน ในหลักสูตรศิลปหัตถกรรม สาขาช่างโลหะรูปพรรณระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ผลการวิจัยพบว่า หมวดเนื้อหาวิชาเรียนเน้นสาขาศิลปหัตถกรรมเป็นส่วนใหญ่ โดยยึดวิชาช่างโลหะรูปพรรณ (ช่างถม) เป็นหลัก เพื่อให้มีความรอบรู้ในการประกอบอาชีพได้ดียิ่งขึ้น สำหรับหมวดวิชาอื่นยังได้เน้นความเหมาะสมที่จะนำวิชาชีพไปใช้หรือนำไปถ่ายทอดได้ หากพิจารณาอัตราเวลาเรียนจะให้ความสำคัญวิชาหลักมาก เพราะกำหนดให้เรียนทุกภาคเรียนในหลักสูตร 2 ปี เช่น วิชาในหมวดเทคโนโลยีทางช่างโลหะรูปพรรณ โดยเฉพาะรายวิชาเครื่องถมพัฒนาจากอัตราเวลาเรียน 7 คาบ เป็น 10 คาบต่อสัปดาห์ ทุกภาคเรียน เป็นต้น หลังจากได้มีการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรศิลปหัตถกรรม สาขาช่างโลหะรูปพรรณ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2527 แล้ว เนื้อหาวิชาหมวดวิชาเทคโนโลยีทางช่างโลหะรูปพรรณ ซึ่งเป็นวิชาเอกในหลักสูตรเดิม (พ.ศ. 2520) เพิ่มขึ้นเป็น 2 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาเครื่องถม (เดิม) และสาขาวิชาผลิตภัณฑ์โลหะ (เพิ่มขึ้น) ซึ่งเนื้อหาวิชาสาขาที่เพิ่มขึ้นใหม่นี้เน้นกระบวนการการผลิตงานโลหะทั่วไปและเครื่องถม มีผู้เรียนน้อย เปิดสอนเพียงรุ่นเดียวก็หยุดไป ส่วนรายวิชาในหลักสูตรทุกหมวดนั้นพบว่ามีความสัมพันธ์กันและจะต้องเรียนตามลำดับก่อนหลัง เพื่อความต่อเนื่องทั้งด้านความรู้และวิธีฝึกปฏิบัติ ซึ่งตรงตามการค้นพบของพิมพ์ อมราพิทักษ์ (2523 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า การปรับปรุงหลักสูตรในระดับนี้ ในเนื้อหาวิชาเรียนควรปรับปรุง

ให้มีการเปิดเรียนต่อเนื่องตามลำดับก่อนหลัง เพื่อความเข้าใจอย่างเป็นระบบ สำหรับเนื้อหาวิชาเรียนที่มีการพัฒนาหลักสูตรแต่ละครั้ง จัดแบ่งหมวดวิชาเรียนแตกต่างกัน แต่กล่าวได้ว่ากลุ่มวิชาที่เกี่ยวข้องกับวิชาช่างถมและรายวิชาศิลปหัตถกรรมที่เสริมให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น ทำให้หลักสูตร วิชาช่างโลหะรูปพรรณเป็นเสมือนการรวมกิจกรรมและวิธีการสร้างงานทางศิลปะทุกแขนงไว้ในหลักสูตรนี้ และผู้เรียนที่มีความสามารถในการทำเครื่องถมที่แท้จริง หมายถึงผู้ที่จะต้องเชี่ยวชาญศิลปหลายประเภทด้วย

สำหรับกิจกรรมการเรียนการสอนจากการค้นพบว่าผู้สอนได้นำวิธีการสอนตามแบบช่างคือการแนะนำให้ปฏิบัติ จากลักษณะเช่นนี้สามารถเน้นทักษะผู้เรียนได้จนมีความชำนาญ และฝึกการแก้ปัญหาโดยการปฏิบัติจริง โดยผู้สอนวิชาช่างโลหะรูปพรรณให้ความเห็นว่า

ทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในวิชาซึ่งมากขึ้น จนเป็นที่ยอมรับของนายจ้างโดยทั่วไปในด้านฝีมือ ส่วนด้านระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และค่านิยม ซึ่งนายจ้างจะให้ความสนใจเรื่องเหล่านี้มาก ในการพิจารณารับบุคคลเข้าทำงาน สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นผลสืบเนื่องจากรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การมอบงานให้ทำอย่างอิสระจนเกินขอบเขตและเกิดผลเสียดังกล่าว (มนัส เชื้อสง่า สัมภาษณ์, วันที่ 12 มีนาคม 2530)

ดังจะเห็นได้จากนโยบายกรมอาชีวศึกษาที่จะ เน้นความสำคัญเหล่านี้ โดยเพิ่มรายวิชาจริยศึกษา วัฒนธรรม และกวดขันระเบียบวินัยมากขึ้น ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องมีบทบาทเป็นผู้ให้คำแนะนำและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสำนึกและรู้จักวิธีฝึกหัดทดลองหาความรู้ใหม่ ๆ ด้วยความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง มีความซื่อสัตย์ เพื่อพัฒนาตนเองในการรับผิดชอบต่อสังคมที่ดีขึ้น และในปัจจุบันรูปแบบการเรียนการสอนจะมีการนำนวัตกรรมต่าง ๆ เข้ามาใช้ รวมทั้งการปรับปรุงการเรียนการสอนของครู หากสามารถพัฒนาได้อย่างเหมาะสม จะช่วยแก้ปัญหาข้อบกพร่องและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณภาพทั้งด้านฝีมือ และหน้าที่ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมส่วนรวมต่อไปในภายหน้า

ส่วนด้านการวัดผลและการประเมินผล แม้ผู้สอนจะได้พัฒนาการวัดและการประเมินผลตามแบบดั้งเดิมของช่าง คือการสังเกตการทำงาน การให้ทดลองฝึกปฏิบัติงาน แต่ก็เป็นที่ยอมรับว่า การพิจารณาตามแบบของช่างยังมีผลสำคัญที่จะผลิตผู้เรียนให้มีทักษะ ความสามารถ และมี

ประสิทธิภาพในการทำงาน เมื่อสถานศึกษากำหนดค่าใช้จ่ายการประเมินผลของกรมาชีวิตศึกษา กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการวัดและประเมินผลวิชาชีพ ผู้สอนก็สามารถนำหลักเกณฑ์ที่สอดคล้องกับระเบียบแบบแผนการปฏิบัติของสถานศึกษา และมีคุณค่าที่จะตัดสินความสามารถของผู้เรียนได้อย่างเที่ยงตรง นอกเหนือจากนี้องค์ประกอบในแต่ละด้านของหลักสูตรยังเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติที่สังคมต้องการยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามการพัฒนาหลักสูตรศิลปหัตถกรรม สาขาช่างโลหะรูปพรรณ จากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ยังคงรักษาความสำคัญ และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติสืบทอดต่อมาได้อย่างเด่นชัด โดยได้รับความร่วมมือ และสนับสนุนทั้งหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนเป็นอย่างดี นับว่าเป็นการพัฒนาที่ต่อเนื่องและครบวงจรตรงตามจุดประสงค์ของการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นในสายวิชาชีพตามระบบการศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติ หรือสามารถออกประกอบอาชีพเป็นการสร้างงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นผลสืบเนื่องที่ทำให้ท้องถิ่นได้ระดมทรัพยากรที่มีอยู่ อันได้แก่ แหล่งความรู้ผู้เชี่ยวชาญ และวัสดุอุปกรณ์ที่คิดสร้างขึ้นเพื่อการนี้โดยเฉพาะ ได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ต่อท้องถิ่น อีกทั้งเป็นการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม ศิลปพื้นบ้าน ที่ได้วิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยโบราณ จากการประกอบอาชีพการทำเครื่องถมมาสู่การจัดหลักสูตรศิลปหัตถกรรม สาขาช่างโลหะรูปพรรณ (เครื่องถม) ซึ่งได้คงไว้ด้วยกระบวนการสร้างสรรค์อย่างประณีตวิจิตรจากการสร้างงานด้วยมือ แฝงไว้ด้วยศิลปะทุกขั้นตอนของการทำงาน ได้แก่การวาดสลักบนเนื้อโลหะแข็ง (เงิน) การปั้นวัสดุที่แข็ง (การขึ้นรูป) การระบายหรือทาสี (ลงยาถม) และการตกแต่ง โดยคำนึงถึงองค์ประกอบศิลปะ (Element of Art) และโครงสร้างของศิลปะ (Structure of Art) เพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณค่าในทางศิลปกรรม และมีประโยชน์ด้านการใช้สอยอย่างสมบูรณ์ จึงกล่าวได้ว่าหลักสูตรสาขาช่างโลหะรูปพรรณยังรักษาความสำคัญด้านศิลปะและรับใช้สังคมในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน

สำหรับการจัดการศึกษาโดยการกำหนดหลักสูตร ย่อมมีอุปสรรค ความไม่ต่อเนื่อง และปัญหาเกิดขึ้นได้เสมอ ยิ่งหลักสูตรใดกำหนดมาใช้มาเป็นเวลานาน เมื่อความเจริญของสังคมเปลี่ยนแปลง การพัฒนาด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น หลักสูตรทุกสาขาจึงต้องได้รับการพิจารณาปรับปรุง โดยเหตุนี้หลักสูตรศิลปหัตถกรรม สาขาช่างโลหะรูปพรรณ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช ได้ร่างขึ้นในปี 2519 และเปิดสอนในปีการศึกษา 2520 เป็นต้นมา จนกระทั่งได้มีการพัฒนาปรับปรุงมาเป็นหลักสูตรศิลปหัตถกรรม สาขาช่างโลหะรูปพรรณ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2527 และจัดการเรียนการสอนมาจนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2531 ก็ย่อมมีปัญหาเกิดขึ้น ปัญหาที่มีลักษณะเฉพาะ และมีความสำคัญยิ่งสำหรับหลักสูตร สาขานี้และการประกอบอาชีพการทำเครื่องถมทั่วไป ซึ่งทำให้เกิดปัญหาอื่นตามมาอีก ควรจะได้รับการพิจารณาแก้ไขต่อไป คือ " การส่งเสริมและการอนุรักษ์ " (ไสว สุทธิพิทักษ์ สัมภาษณ์, วันที่ 10 มิถุนายน 2531)

หากพิจารณาการพัฒนาของหลักสูตรศิลปหัตถกรรม สาขาช่างโลหะรูปพรรณแล้ว จะเห็นว่า เป็นหลักสูตรที่เกิดจากอาชีพศิลปหัตถกรรมที่บ้านที่ได้รับการอุปถัมภ์ และได้รับการสนับสนุนจากเจ้านายชั้นสูงตลอดมา สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่ง นอกจากจะต้องอาศัยช่างที่มีความรู้ความสามารถทางศิลปะและทักษะความประณีตแล้ว ต้องอาศัยการใช้วัสดุที่มีค่าและราคาแพงเพื่อใช้สร้างงาน เมื่อช่างขาดการสนับสนุนอาชีพการทำเครื่องถมจึงตกต่ำและหายไปที่สุดในที่สุด ที่ปรากฏในปัจจุบันนี้ เครื่องถมยังได้รับการอนุรักษ์ไว้เนื่องจากกลุ่มนักธุรกิจที่จัดตั้งกิจการ เป็นสมาคมเครื่องถมแห่งประเทศไทย ศูนย์ฝึกศิลปอาชีพพิเศษสวนจิตรลดา และกรมอาชีวศึกษาซึ่งได้จัดการศึกษาตามหลักสูตรสาขาช่างโลหะรูปพรรณ ที่วิทยาลัยศิลปหัตถกรรม นครศรีธรรมราช เท่านั้น หากสถาบันดังกล่าวลดความสำคัญลง เครื่องถมที่เคยรุ่งเรืองมาในอดีตต้องสูญสิ้นทั้งชื่อ และมีมือทางศิลปะที่มีคุณค่าของพรพรบุรุษไทย ดังจะเห็นได้จากการแอบอ้างชื่อ เครื่องถมนคร เพื่อทำการขายผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีคุณภาพ และการเลียนแบบการทำเครื่องถมโดยวิธีการต่าง ๆ ที่ไม่รักษาศิลปหัตถกรรมเอาไว้ จนทำให้ผู้บริโภคขาดความเชื่อถือ ถึงราคาให้ตกต่ำจนผู้ประกอบการอาชีพแท้จริง ไม่สามารถจะดำรงชีพต่อไปได้ (เท่ง โสภางค์ สัมภาษณ์, วันที่ 17 มีนาคม 2530) สิ่งเหล่านี้ควรได้รับการพิจารณาให้มีความสำคัญจากหน่วยงานของรัฐบาลในการปรับปรุงแก้ไขอย่างจริงจัง

ในส่วนการจัดการศึกษาของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช ซึ่งรับผิดชอบการจัดการศึกษาตามหลักสูตรศิลปหัตถกรรม สาขาช่างโลหะรูปพรรณเพียงแห่งเดียวในประเทศ เปิดสอนจากระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ต่อเนื่องกัน โดยใช้เวลาเรียน รวม 5 ปี นับว่าได้ผลิตผู้มีความรู้ความสามารถด้าน

เครื่องถมโดยเฉพาะ เพื่อการประกอบอาชีพ การดำรงรักษา และเผยแพร่ผลงานกิจการ
 ด้านนี้มาโดยตลอด จากสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม และระบบเศรษฐกิจในปัจจุบัน มีผล
 กระทบต่อการจัดการศึกษาวิชาชีพ สาขาช่างโลหะรูปพรรณมากขึ้น เริ่มจากตัวหลักสูตร
 บุคลากร วัสดุอุปกรณ์และการบริหารที่ยังขาดการส่งเสริม สนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทำให้การ
 พัฒนาด้านต่าง ๆ ไม่สัมฤทธิ์ผลดังที่ตั้งเป้าหมายไว้ เป็นเหตุให้คุณภาพการศึกษาลดลง และ
 ไม่ตรงตามความต้องการของสังคม ในที่สุดการจัดการศึกษาวิชาชีพตามหลักสูตรนี้อาจต้อง
 สัมเลิกไป ศิลปหัตถกรรมไทยย่อมสูญสิ้น จึงควรได้มีการ ประเมินผล ติดตามค้นหาแนวทางเพื่อ
 ร่วมช่วยกันพัฒนาให้การจัดการศึกษาวิชาชีพสาขาช่างโลหะรูปพรรณ (เครื่องถม) นี้มีการพัฒนา
 ด้านต่าง ๆ ได้ตรงตามเป้าหมาย มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของสังคม
 สามารถรับผิดชอบหน้าที่สำคัญในการอนุรักษ์ เผยแพร่ และพัฒนาวิชาชีพของตนให้เจริญก้าวหน้า
 ในสังคมอนาคตได้

ขอเสนอแนะ

1. ควรได้นำข้อมูลจากการศึกษาพัฒนาหลักสูตรศิลปหัตถกรรมในครั้งนี้เป็นแนวทาง
 ในการศึกษาวิจัยหาวิธีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หลักสูตรวิชาช่างโลหะรูปพรรณ(เครื่องถม)
 ให้สามารถผลิตผู้นักศิลป์วัฒนธรรม และสร้างงานที่ตรงตามความต้องการของสังคมในอนาคต
 สืบไป
2. สภาพกวดจัดการศึกษาทางด้านศิลปและศิลปหัตถกรรม ยังขาดการส่งเสริม
 อย่างแท้จริง โดยเฉพาะงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ควรได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้เป็นหลักสูตร
 วิชาชีพเพิ่มขึ้น ตามความต้องการของสังคม โดยการวางแผนและสนับสนุนจากรัฐบาลในการจัดหา
 ตลาดแรงงาน เพื่อรับรองผู้จบการศึกษาในแต่ละหลักสูตร เพื่อการประกอบอาชีพโดยจะต้อง
 กำหนดไว้ในแผนพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและการศึกษาของชาติ
3. ควรจะมีการวิจัยในลักษณะการวิเคราะห์ความสำคัญเชิงคุณภาพเพื่อพัฒนางานศิลปะ
 และงานศิลปหัตถกรรมประเภทอื่น เพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมงานศิลปะที่สำคัญของชาติให้มีการ
 แพร่หลายกว้างขวางออกไป

4. เนื่องจากจุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชาเรียน กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลของหลักสูตรประเภทศิลปหัตถกรรมมีข้อแตกต่างจากหลักสูตรวิชาอื่น ควรจะมีการศึกษาวิจัยเน้นเฉพาะแต่ละด้านของหลักสูตรเหล่านี้ เพื่อหาทางพัฒนา แก้ไขปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสำคัญเท่าเทียมกับการจัดการศึกษาตามหลักสูตรวิชาอื่น และให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมมากยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย